

Εκτίμηση κινδύνου — το κλειδί για ασφαλείς και υγιείς χώρους εργασίας

Γιατί να διεξάγει κανείς εκτίμηση κινδύνου;

Κάθε λίγα λεπτά κάποιος στην ΕΕ πεθαίνει από αίτια που σχετίζονται με την εργασία. Επιπλέον, κάθε χρόνο εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι τραυματίζονται εν ώρα εργασίας. Άλλοι παίρνουν αναρρωτικές άδειες για να αντιμετωπίσουν το άγχος στην εργασία, τον υπερβολικό φόρτο εργασίας, τις μυοσκελετικές παθήσεις ή άλλες ασθένειες που σχετίζονται με το χώρο εργασίας. Πέραν του ανθρώπινου κόστους που συνεπάγονται τα ατυχήματα και οι ασθένειες για τους εργαζόμενους και τις οικογένειές τους, οι πόροι των συστημάτων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης περιορίζονται και η παραγωγικότητα των επιχειρήσεων πλήττεται.

Η εκτίμηση κινδύνου αποτελεί τη βάση για την επιτυχημένη διαχείριση της ασφάλειας και της υγείας και το κλειδί για τη μείωση των ατυχημάτων (που σχετίζονται με την εργασία) και των επαγγελματικών ασθενειών. Εάν εφαρμοστεί σωστά, μπορεί να βελτιώσει την ασφάλεια και την υγεία στους χώρους εργασίας — και την απόδοση των επιχειρήσεων γενικότερα.

Τι είναι η εκτίμηση κινδύνου;

Η εκτίμηση κινδύνου είναι η διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων για την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων, που προκύπτουν από υπαρκτούς κινδύνους (πηγές κινδύνου) στους χώρους εργασίας. Αποτελεί μια συστηματική εξέταση όλων των πτυχών της εργασίας, η οποία μελετά:

- τι θα μπορούσε να προκαλέσει τραυματισμό ή βλάβη,
- εάν θα μπορούσαν να εξαλειφθούν οι πηγές κινδύνου ή όχι,
- ποια προληπτικά ή προστατευτικά μέτρα έχουν θεσπιστεί ή θα μπορούσαν να θεσπιστούν για τον έλεγχο των (πιθανών) κινδύνων (1).

Οι εργοδότες έχουν το γενικό καθήκον να διασφαλίζουν την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων ως προς όλες τις πτυχές της εργασίας και να πραγματοποιούν εκτιμήσεις κινδύνου. Η οδηγία-πλαίσιο της ΕΕ (2) τονίζει τον ρόλο-κλειδί που διαδραματίζει η εκτίμηση κινδύνου και θέτει βασικές διατάξεις οι οποίες πρέπει να τηρούνται από κάθε εργοδότη. Τα κράτη μέλη, ωστόσο, διατηρούν το δικαίωμα επιβολής περισσότερο δεσμευτικών διατάξεων για την προστασία των εργαζομένων τους (συμβουλευθείτε τη νομοθεσία της χώρας σας σχετικά) (3).

Πως εκτιμώνται οι κίνδυνοι;

Στις περισσότερες επιχειρήσεις, η προσέγγιση της εκτίμησης κινδύνου σε πέντε βήματα (4) είναι συνήθως επιτυχής. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλες μέθοδοι οι οποίες λειτουργούν εξίσου καλά, ιδιαίτερα για πιο περίπλοκους κινδύνους και συνθήκες.

Η προσέγγιση της εκτίμησης κινδύνου σε πέντε βήματα

Βήμα 1. Προσδιορισμός των πηγών κινδύνου καθώς και των ατόμων που απειλούνται από αυτές

Να θυμάστε: πηγή κινδύνου είναι οτιδήποτε μπορεί να προκαλέσει βλάβη — υλικά εργασίας, εξοπλισμός, μέθοδοι ή πρακτικές εργασίας.

Ακολουθούν ορισμένες απλές συμβουλές που θα σας βοηθήσουν να αναγνωρίσετε τις πηγές κινδύνου που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

- επιθεωρήστε το χώρο εργασίας παρατηρώντας τι θα μπορούσε να προκαλέσει τραυματισμό ή βλάβη·
- συμβουλευθείτε εργαζομένους και/ή εκπροσώπους τους σχετικά με προβλήματα που έχουν αντιμετωπίσει·
- εξετάστε τις πηγές κινδύνου με μακροχρόνιες επιπτώσεις στην υγεία, όπως υψηλά επίπεδα θορύβου ή έκθεση σε βλαβερές ουσίες, αλλά και πιο περίπλοκους ή λιγότερο ορατούς κινδύνους όπως ψυχοκοινωνικοί κίνδυνοι ή παράγοντες οργάνωσης της εργασίας που ενέχουν κινδύνους·
- εξετάστε τα αρχεία της εταιρείας σχετικά με ατυχήματα ή προβλήματα υγείας των εργαζομένων·
- αναζητήστε πληροφορίες από άλλες πηγές, όπως:
 - εγχειρίδια οδηγιών και δελτία δεδομένων από κατασκευαστές και προμηθευτές·
 - ιστοσελίδες σχετικά με την επαγγελματική ασφάλεια και την υγεία·
 - εθνικούς φορείς, συνδικαλιστικές ενώσεις ή σωματεία·
 - νομικούς κανονισμούς και τεχνικές προδιαγραφές.

Για κάθε πηγή κινδύνου είναι σημαντικό να είναι ξεκάθαρο ποιος διατρέχει κίνδυνο να υποστεί βλάβη. Αυτό θα βοηθήσει να προσδιοριστεί ο καλύτερος τρόπος διαχείρισης του κινδύνου. Κάτι τέτοιο δεν σημαίνει ονομαστική καταγραφή, αλλά απλώς προσδιορισμό ομάδων ατόμων όπως «εργαζόμενοι στην αποθήκη» ή «περαστικοί». Τα συνεργεία καθαρισμού, οι υπεργολάβοι και το κοινό μπορεί επίσης να εκτίθενται σε κίνδυνο.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται και σε ζητήματα φύλου (5) όπως και σε ομάδες εργαζομένων οι οποίοι μπορεί να διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο ή να έχουν ιδιαίτερες ανάγκες (βλέπε πίνακα). Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να υποστούν βλάβη, δηλαδή το είδος του τραυματισμού ή το πρόβλημα που μπορεί να επέλθει στην υγεία τους.

(1) Υπόμνημα για την εκτίμηση των επαγγελματικών κινδύνων, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1996.

(2) Οδηγία 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 1989 σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία.

(3) Ελλάδα: www.ypakp.gr/index.php?ID=ieBjksZtRNp18HK9#3964, Κύπρος: www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument.

(4) Ακόμη και αν η διαδικασία εκτίμησης κινδύνου στη χώρα σας χωρίζεται σε περισσότερα ή λιγότερα βήματα, ή κάποια βήματα είναι διαφορετικά, οι κατευθυντήριες αρχές πρέπει να είναι οι ίδιες.

(5) Το τεχνικό δελτίο 43, που αφορά μεταξύ άλλων τα ζητήματα φύλου στην εκτίμηση κινδύνου, είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://osha.europa.eu/publications/factsheets>.

Εργαζόμενοι που ενδέχεται να διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο

- Εργαζόμενοι με αναπηρίες
- Μετανάστες εργαζόμενοι
- Νεαροί και ηλικιωμένοι εργαζόμενοι
- Εγκυμονούσες και θηλάζουσες μητέρες
- Προσωπικό που στερείται εκπαίδευσης ή εμπειρίας
- Συντηρητές
- Ανοσοκατασταλμένοι εργαζόμενοι
- Εργαζόμενοι με προϋπάρχοντα προβλήματα υγείας, π.χ. βρογχίτιδα
- Εργαζόμενοι που λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή η οποία μπορεί να τους καταστήσει πιο ευάλωτους σε βλάβη

Βήμα 2. Εκτίμηση των κινδύνων και καθορισμός προτεραιοτήτων

Να θυμάστε: ο κίνδυνος εκφράζει την πιθανότητα, μεγάλη ή μικρή, να υποστεί κάποιος σωματική ή άλλη βλάβη από κάποια πηγή κινδύνου.

Το επόμενο βήμα αφορά την αξιολόγηση του πιθανού κινδύνου που ανακύπτει από την εκάστοτε πηγή κινδύνου. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα:

- πόσο πιθανόν είναι μια πηγή κινδύνου να προκαλέσει βλάβη
- πόσο σοβαρή ενδέχεται να είναι η βλάβη
- πόσο συχνά εκτίθενται στον κίνδυνο οι εργαζόμενοι (και πόσοι από αυτούς).

Μια απλή και ξεκάθαρη διαδικασία, η οποία βασίζεται στην κρίση και δεν απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και ικανότητες ή περίπλοκες τεχνικές, συνήθως επαρκεί για πολλές πηγές κινδύνου ή δραστηριότητες στο χώρο εργασίας. Αυτές περιλαμβάνουν δραστηριότητες με πηγές κινδύνου σχετικά μικρής σοβαρότητας ή χώρους εργασίας όπου οι κίνδυνοι είναι γνωστοί ή εύκολα αναγνωρίσιμοι και όπου υπάρχει άμεσα διαθέσιμο μέσο ελέγχου. Αυτό ισχύει πιθανόν στις περισσότερες επιχειρήσεις (κυρίως στις μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις — ΜΜΕ). Οι κίνδυνοι στη συνέχεια θα πρέπει να τεθούν σε σειρά προτεραιότητας και να αντιμετωπιστούν σύμφωνα με αυτή.

Βήμα 3. Λήψη αποφάσεων σχετικά με προληπτική δράση

Το επόμενο βήμα είναι να αποφασιστεί ο τρόπος εξάλειψης ή ελέγχου των κινδύνων. Σ' αυτό το στάδιο, θα πρέπει να εξεταστούν τα εξής:

- εάν υπάρχει δυνατότητα πλήρους εξάλειψης του κινδύνου
- εάν όχι, πώς μπορούν οι κίνδυνοι να τεθούν υπό έλεγχο ώστε να μην διακυβεύεται η ασφάλεια και η υγεία όσων εκτίθενται σε αυτούς.

Κατά τη διαδικασία πρόληψης και ελέγχου των κινδύνων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω γενικές αρχές πρόληψης:

- αποφυγή κινδύνων
- αντικατάσταση του επικίνδυνου με το μη επικίνδυνο ή το λιγότερο επικίνδυνο
- αντιμετώπιση των κινδύνων στην πηγή τους
- εφαρμογή κατά προτίμηση συλλογικών προστατευτικών μέτρων αντί ατομικών προστατευτικών μέτρων (λ.χ. έκθεση σε αέρια να αντιμετωπιστεί με επιτόπιο σύστημα εξαερισμού και όχι με ατομικούς αναπνευστήρες)
- προσαρμογή στην τεχνική πρόοδο και σε αλλαγές στα δεδομένα
- επίδιξη της βελτίωσης του επιπέδου προστασίας.

Βήμα 4. Ανάλυση δράσης

Το επόμενο βήμα είναι η θέσπιση των μέτρων πρόληψης και προστασίας. Είναι σημαντική η συμμετοχή των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους στη διαδικασία αυτή.

Η αποτελεσματική εφαρμογή περιλαμβάνει την ανάπτυξη ενός σχεδίου, το οποίο θα καθορίζει:

- τα μέτρα που πρόκειται να εφαρμοστούν
- ποιος θα κάνει τι και πότε
- πότε θα ολοκληρωθεί το σχέδιο.

Είναι απαραίτητο να δοθεί προτεραιότητα σε οποιαδήποτε δράση στοχεύει στην εξάλειψη ή την πρόληψη των κινδύνων.

Βήμα 5. Παρακολούθηση και αναθεώρηση

Η διεξαγωγή τακτικών ελέγχων δεν πρέπει να αμελείται, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αποδοτικότητα ή η εφαρμογή των μέτρων πρόληψης και προστασίας καθώς και ο εντοπισμός νέων προβλημάτων.

Η εκτίμηση κινδύνου πρέπει να αναθεωρείται σε τακτική βάση, σε συνάρτηση με τη φύση των κινδύνων, το βαθμό των αλλαγών που είναι πιθανό να επέλθουν στην εργασία ή τα πορίσματα έρευνας σχετικά με κάποιο ατύχημα ή «παρ' ολίγον ατύχημα»^(*). Η εκτίμηση κινδύνου δεν αποτελεί διαδικασία η οποία πραγματοποιείται μία μόνο φορά.

Καταγραφή της εκτίμησης κινδύνου

Η εκτίμηση κινδύνου πρέπει να καταγράφεται. Μια τέτοια καταγραφή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για:

- πληροφορίες οι οποίες θα διαβιβαστούν σε όσους αφορούν οι κίνδυνοι
- παρακολούθηση για να αξιολογηθεί κατά πόσο έχουν θεσπιστεί τα απαραίτητα μέτρα
- αποδεικτικά στοιχεία για προσκόμιση σε εποπτικές αρχές
- τυχόν αναθεώρηση σε περίπτωση μεταβολής των συνθηκών.

Συνιστάται μια καταγραφή τουλάχιστον των ακόλουθων στοιχείων:

- όνομα και ιδιότητα του ατόμου (ή των ατόμων) που διεξάγει την εξέταση
- κίνδυνοι και πηγές κινδύνου που προσδιορίστηκαν
- ομάδες εργαζομένων που εκτίθενται σε συγκεκριμένους κινδύνους
- απαραίτητα μέτρα προστασίας
- στοιχεία που αφορούν τη θέσπιση των μέτρων, όπως το όνομα του υπευθύνου και η ημερομηνία
- λεπτομέρειες για τις ρυθμίσεις παρακολούθησης και αναθεώρησης, συμπεριλαμβανομένων των ημερομηνιών και των ατόμων που είναι αρμόδια γι' αυτές
- στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους στη διαδικασία εκτίμησης κινδύνου.

Περαιτέρω πληροφορίες

Το παρόν τεχνικό δελτίο εκπονήθηκε για την υποστήριξη της ευρωπαϊκής εκστρατείας 2008–2009 για την εκτίμηση κινδύνου. Άλλα τεχνικά δελτία της ίδιας σειράς καθώς και περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκτίμηση κινδύνου διατίθενται στη διεύθυνση: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>. Οι πληροφορίες που διατίθενται σ' αυτόν τον δικτυακό τόπο εμπλουτίζονται και ενημερώνονται συνεχώς.

(*) Ως «παρ' ολίγον ατύχημα» νοείται ένα απρόοπτο συμβάν το οποίο δεν προκάλεσε μεν τραυματισμό, ασθένεια ή ζημία, αλλά θα μπορούσε να τα έχει προκαλέσει.

Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Τηλ. (+ 34) 94 479 43 60, Φαξ (+ 34) 94 479 43 83

E-mail: information@osha.europa.eu

